

מאמר ג

א. מסכת שבת מתחלת בדיני הוצאה. הראשונים עמדו במעם הדבר. ומהר"ל פירש דמשום דמלאכת הוצאה אינה נוהגת ביום טוב, לכן מתחיל התנא במלאכה המיוחדת לשבת. סברת דבריו של המהר"ל היא כי הגילוי המובהק של תוכן ענינו של כל מועד הוא דוקא במקום המיוחד לו לבדו. אחד המקומות המיוחדים אך ורק למועד חנוכה הוא היותו נמצא בסוף כל סדר קביעות זמני מועד לדורות. המובן הפנימי של עובדא זו הוא כי עם קביעות מועד החנוכה נגמרו כל השרשים של סדר זמנים לדורות עד אחרית הימים. אז אנמור בשיר מזמור חנוכה המזכר. חנוכה המזכר של "או" תהא הגמר של חנוכה בית חשמונאי. כלומר, עד קביעות מועד החנוכה היה חסר עוד עמוד אחד אשר עליו יעמוד הגשר המוביל אל אחרית הימים. עם קביעות מועד החנוכה נכונה היא המסילה לצעוד עליה עד הגמר של החנוכה העתידה, אשר תגמר בשיר מזמור. כודאי שתוכן הדברים תובע הסברה. אלא שמהלך הדברים הוא כדלקמן.

ב. סדר השעבודים שנשתעבדו ישראל לארבע מלכיות ענינו מכואר בנבואתו של דניאל. לפי דברי חכמים שרשם נעוץ במעשה בראשית. תוהו ובוהו חושך ותהום הקודמים לרוח האלקים בפסוק השני של מעשה בראשית, הם הארבע מלכיות אשר מלכותם קודמת למלך המשיח. תוהו זה בכל, בוהו זה מדי, חושך זה יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיה, תהום זה אדום. מלכותה של אדום היא שעבודם של ישראל בהוה. שלש מלכיות הקודמות הם שעבודם של ישראל בעבר. אם באנו לחקור בשעבוד אדום שלנו, אחרי ענין אשר התחלתו היא בצרת השעבוד של שלש המלכיות הקודמות, והוא הולך ונמשך בלי הפסק עד ימינו אלה, לא נמצא כזה לא בשעבוד בכל ולא בשעבוד מדי, כי אם דוקא בשעבוד יון. הלא כך קבלנו מפייהם של חכמים כי יוסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן אשר היו בימי פולמוס של יונים, היו הראשונים שעמדו במחלוקת בדיני התורה (הפלוגתא הראשונה בדין סמיכה ביום טוב), והיינו שעל ידי שהחשיכה יון את עיניהם של ישראל בגזירותיה שגזרה להשכיחם תורתך, הרי החשכה-השכחה זו גרמה לידי המחלוקת הראשונה בסנהדרין היושבים בלשכת הגזית. באופן כי ריבוי הדעות וחילוקי השיטות במלחמתה של תורה עד ימינו אלה, הולך הוא ונמשך-בקו ישר מהחשכת

עיניהם של ישראל על ידי השכחת התורה של גזירות יון. ובכל כי האי גונא עשויה היא הסקירה החיצונית לתפוס את ריבוי הדעות ואת חילוקי השיטות כשיור בגאולת יון, שהרי עם כל הישועה והפורקן של נצחון החשמונאים עדיין מתגלגלת היא אתנו אותה הצרה אשר נולדה על ידי הפולמוס של יונים. אמנם מתוך דבריהם של חכמים למדים אנו תפיסה יותר מעמיקה בגופו של ענין, כמו שיתבאר לפנינו.

ג. פעמים שביטולה של תורה זה הוא קיומה שנאמר אשר שכרת יישר כוחך ששכרת. מעשה שבירת הלוחות היא מעשה של קיום תורה על ידי ביטולה. והרי אמרו חכמים שאלמלא נשתברו הלוחות לא היתה תורה משתכחת מישראל (עירוכין נד). נמצא, איפוא, כי שבירת הלוחות היה גם משום השכחת התורה. למדים אנו מכאן חידוש נפלא כי אפשר לה לתורה שתתרבה על ידי שכחת התורה, עד כי באופן זה יתכן לקבל יישר כוח עבור השכחת התורה. ופוק חזי מה שאמרו חכמים כי שלש מאות הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה והחזירו עתניאל בן קנז בפלפולו. והרי דברי תורה הללו של פלפול החזרת ההלכות, הם הם דברי תורה שנתרבו רק על ידי שכחת התורה. ולא עוד אלא שכל ענין המחלוקת בהלכה אינו אלא מצד שכחת התורה, ואף על פי כן הלא כך אמרו חכמים אף על פי שהללו מטהרין והללו מטמאין, הללו פוסלין והללו מכשירין, הללו פוטרים והללו מחייבים, וגו', אלו ואלו דברי אלקים חיים; ונמצא דכל החילוקי דעות והילופי שיטות הם הגדלת התורה והאדרתה הנולדות דוקא בכוחה של שכחת התורה.

ד. וחיידוש עוד יותר גדול יוצא לנו מכאן כי מרובה היא מדת הכלטת כוחה של תורה שבעל פה המתגלה במחלוקת הדעות, מאשר במקום הסכמת הדעות. כי הלא בהך דאלו ואלו דברי אלקים חיים כלול הוא היסוד כי גם השיטה הנידחית מהלכה דעת תורה היא, אם רק נאמרה לפי גדרי המשא ומתן של תורה שבעל פה. והיינו משום דתורה ניתנה על דעתם של חכמי התורה (לשונו של הרמב"ן) ואם יעמדו למנין אחר כך ויכריעו כהדעה הנידחית, מכאן ואילך תשתנה ההלכה אליבא דאמת (יעוין אור ישראל פרק ל' בהערה). ונמצא כי מחלוקתם של חכמי תורה מגלה את כוחה של תורה שבעל פה הרבה יותר מאשר הסכמתם. מלחמתה של תורה איננה אופן אחד בין האופנים של דברי תורה, אלא שמלחמתה של תורה היא יצירה חיובית של ערכי תורה חדשים, שאין למצא דוגמתם בדברי תורה סתם.

א"ת
10:3

ה. על כן יאמר בספר מלחמות השם את זהב בסופה. ופירשו חכמים אפילו אב ובנו רב ותלמידו נעשים שונאים זה לזה, ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה לזה. בהשקפה הראשונה הדברים הללו באים להשמיענו את הרבותא בגודל כוחו של חיבור-אהבה הטמון בדברי תורה, דהיינו שכוחו של חיבור-אהבה זה גדול הוא עד כדי הבטחת הריעות הנאמנה אפילו לאלה שמקודם נעשו שונאים זה לזה. לפי הכנה זו הרבותא היא בכאן כי למרות השנאה של שעת המחלוקת, הרי לכסוף באה היא האהבה ומכריעה אותה, ואינם זזים משם עד שנעשו אוהבים. אבל מכיון שנתבהרה לנו הנקודה כי מלחמתה של תורה היא מדרגת יצירה חדשה נוספת על מדרגת דברי תורה סתם, הרי בהירות זו תלמדנו לדעת שאין הענין בכאן שהאהבה לכסוף באה היא למרות המחלוקת הקודמת, אלא שכך הוא דרך גידולה של אהבה זו שהיא נולדת ומתגדלת דוקא על קרקע המחלוקת הקודמת. מפני שכל אהבה מגיעה למרום פסגתה בשעה ששני הצדדים יש להם ^{clothing} שותפות של יצירה, ושני הצדדים המתנגחים בהלכה הרי הם שותפים ליצור של ערך תורה חדש, אשר שמו הוא מלחמתה של תורה.

א. וחוזרים אנו בזה להתחלת הדברים. מציאות של מחלוקת בדברי תורה ההולכת ונמשכת עד ימינו אלה נולדה אמנם בחושך יון, מכל מקום אין מציאות זו שיור בגאולת יון. אדרבה, פורקן החנוכה על ידי בית דין של חשמונאים הוא נצחון על חושך יון, על ידי הוצאת האור מתוך החושך עצמו. יגדיל תורה ויאדיר — על ידי שכחת התורה. ביטולה זה הוא קיומה. בעוד שמפלתן של בבל ושל מדי היתה אמנם רפואה לשעבודה של כנסת ישראל, הרי מפלתה של יון היה כה גם משום רמיה אשר הוכנה מתוך המכה עצמה. כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך, והנה בתוך השכחה עצמה פתחו פיהם מעינות תורה חדשים על ידי פלפולה של תורה המתחדש לבקרים, לשם החזרת בירורה של תורה ההולכת ומשתכחת. חנוכה היא הקביעות האחרונה בסדרי זמנים של מועדי דורות. מכיון שגם כגוף החושך של השכחה עצמה יתכן למצא נצוצי אורה של ריבוי תורה, שוב אפשר הוא ככחה של סגולה זו לצעד במסילת השכחה הארוכה של גלות אדום המובילה עד אחרית הימים. אז אנמור בשיר מזמור חנכת המזבח.

וידבר אלקים בין האור ובין החושך... צד ש'צטו אור הנצח אמת אבא

*אמתי רבין כפי סיכום הפלוג' וז"ל כי שנייה ואחרת (שנייה אמת)
אז נאמרת' אמאון ה' טוב אצל ש'טו'ו שיש הפלוג' בין א' חנוכה של סוטים
(הקט' להשמועה...) וחנכה ('אחשבי'תם'). שצ"ק יתחיל הליכה
חיה ספולת... ששכחה אמת

הצדדים
הצדדים